

Aan College van Gedeputeerde Staten

Per email verzonden: landelijkgebied@provincie-utrecht.nl

Onderwerp Zienswijze ontwerp UPLG
Ons kenmerk

Datum 16 februari 2026
Uw kenmerk

Geacht college,

Met veel belangstelling hebben wij kennisgenomen van het Ontwerp Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG). Wij onderschrijven het belang van een toekomstbestendig landelijk gebied waarin water-, bodem- en natuurkwaliteit worden verbeterd en waarin de landbouw een duurzaam perspectief behoudt. Het ontwerp-UPLG beoogt een belangrijke stap te zijn om wettelijke doelen te realiseren, vergunningverlening weer op gang te brengen en perspectief te bieden aan ondernemers in het buitengebied. Wij waarderen de inspanning van de provincie om, ondanks onduidelijkheid vanuit het Rijk, voortvarend te werken aan deze opgaven en gemeenten tot de 90% versie van het ontwerp-UPLG heeft betrokken.

Tegelijkertijd moeten wij onze zorgen uitspreken over de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van het ontwerp-UPLG. De provincie koppelt grote ambities aan een periode waarin de financiële middelen en instrumenten niet gegarandeerd zijn. Het ontwerp stelt dat uitvoering sterk afhankelijk is van het Rijk, onder meer voor stikstofreductie, mestbeleid, natuurherstel en een nieuw transitiefonds. Deze afhankelijkheid, gecombineerd met het ontbreken van harde toezeggingen, maakt het programma kwetsbaar. Daarbij komt dat het draagvlak onder agrarische organisaties niet vanzelfsprekend is en onder druk staat. Dit roept vragen op over de vrijwillige insteek en de haalbaarheid van de gebiedsgerichte aanpak.

Wij constateren dat het draagvlak onder agrarische organisaties tussen de 90%- en 100%-versie zichtbaar is afgenomen. Dit vormt een reëel risico voor de uitvoerbaarheid van het programma. Wij vragen de provincie om expliciet te investeren in herstel van vertrouwen via gezamenlijke planvorming met stakeholders, inclusief ruimte om onderdelen te heroverwegen wanneer draagvlak en financiële haalbaarheid onvoldoende blijken.

Combineren van opgaven en stad-landrelatie

Wij onderschrijven het structurerende principe om opgaven te combineren, maar constateren dat niet alle opgaven verenigbaar zijn en dat conflicten kunnen ontstaan. Het ontwerp-UPLG richt zich op vier thema's (water en bodem, klimaat, natuur en landbouw), terwijl andere ruimtelijke opgaven vanuit stedelijke opgaven in het landelijk gebied beperkt zijn uitgewerkt.

Wij onderschrijven de noodzaak om stikstofreductie juridisch houdbaar vorm te geven, maar constateren dat het ontwerp-UPLG geen stikstofruimte vrijmaakt voor andere sectoren. Dat beperkt de mogelijkheden voor maatschappelijke opgaven zoals grote infrastructuurprojecten. Wij vragen om een strategie waarin reductie niet alleen natuurherstel dient, maar - waar verantwoord - ook ruimte creëert voor projecten met groot maatschappelijk belang.

Het stelt ons teleur dat het Handelingsperspectief Buitengebied van Regio Amersfoort slechts in één zin wordt benoemd in het Eemland (en niet bij de Utrechtse Heuvelrug en de Gelderse Vallei) terwijl de andere ruimtelijke opgaven juist daarin verder zijn uitgewerkt.

Wij zijn positief over het feit dat het versterken van de stad-landrelatie als structurerend principe is opgenomen. De transitie van het landelijk gebied valt in de tijd bovendien samen met de grote verstedelijkingsopgave in de provincie Utrecht. Deze ontwikkelingen staan niet los van elkaar, maar beïnvloeden elkaar wederzijds. Wij verzoeken de provincie nadrukkelijk aandacht te hebben voor deze wisselwerking in POVI en UPLG.

Wij vragen om helderheid over de verhouding tussen landbouwbescherming, weidevogelgebieden en de uitvoering van RES-afspraken. Wanneer verschillende provinciale doelen elkaar raken, moet vooraf duidelijk zijn welk kader leidend is en hoe conflicten bestuurlijk worden opgelost.

Voor landgoederen en historische buitenplaatsen vragen wij om maatwerkbeleid binnen het UPLG, zodat beheer, natuurontwikkeling en economische dragers in samenhang mogelijk blijven.

Water en bodem

Wij erkennen het belang van maatregelen om bodemdaling en CO₂-uitstoot uit veenweiden te beperken, zoals in de POVI en het UPLG is benoemd. Tegelijkertijd constateren wij dat er in Regio Amersfoort nog geen bestuurlijke steun is voor deze maatregelen. Afsproken is om via een proces van joint fact finding eerst gezamenlijk te onderzoeken wat in het Eemland (kleidek op veen) nodig en haalbaar is, voordat keuzes worden gemaakt.

Wij vragen de provincie om peilbesluiten niet uitsluitend vanuit landbouw- en natuurdoelen te benaderen, maar expliciet de effecten op stedelijk gebied en bestaande bebouwing te betrekken. De wisselwerking tussen buitengebied en bebouwde kom vraagt om gezamenlijke besluitvorming en gedeelde financiële verantwoordelijkheid.

Tot slot merken wij op dat vrijwillige toepassing van waterinfiltratiesystemen op veengronden zonder gerichte subsidies, vergoedingen of collectieve arrangementen niet realistisch is.

Wij vragen de provincie te verduidelijken hoe zij deze maatregelen daadwerkelijk wil realiseren en financieren, en hoe de rol van agrariërs daarbij wordt ondersteund.

Natuur en basiskwaliteit

Het versterken van natuur en biodiversiteit is een kernopgave, maar de uitwerking roept vragen op. Begrippen als weidevogelgrasland, kerngebied en aanvalsplan grutto zijn niet eenduidig. Wij vragen om in het beleidsprogramma Natuur duidelijke afspraken te maken over samenwerking met gemeenten bij realisatie, beheer en recreatiezonering.

Landbouw en stikstof

Wij zien de noodzaak van stikstofreductie en landbouwtransitie, maar benadrukken dat deze alleen duurzaam kan slagen wanneer ondernemers een langjarig economisch perspectief behouden. Dit vraagt om financiële arrangementen met een horizon die verder reikt dan huidige subsidieperioden. Korte regelingen bieden onvoldoende zekerheid voor investeringen en bedrijfsopvolging.

Het is van groot belang dat PAS-melders weer een vergunning kunnen krijgen. Dat staat op gespannen voet met het toedelen van stikstofruimte aan andere sectoren. Wij vragen de provincie deze toedeling expliciet te maken en transparant te communiceren welke criteria worden gehanteerd bij de volgorde van toedeling, zodat voor betrokken partijen duidelijk is 'wie wanneer voor gaat' en op welke juridische grondslag.

Wij vragen verder om duidelijkheid over de praktische uitvoerbaarheid van de generieke aanpak. Voer- en managementmaatregelen zijn niet overal eenvoudig toe te passen en kunnen, in combinatie met andere structurerende principes, onbedoelde effecten hebben op grondgebruik en bedrijfsvoering, zoals de transitie van veeteelt naar akkerbouw. Overgang van veehouderij naar akkerbouw kan leiden tot hogere watervraag en gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Deze effecten moeten integraal worden meegewogen. Wij vragen om in kaart te brengen welke gevolgen dit heeft.

Initiatieven die bijdragen aan klimaat- en energieopgaven - zoals monovergisting - lopen nu vast op het stikstofslot. Wij vragen de provincie deze spanning te erkennen en te verhelderen hoe verduurzamingsstappen vergunningstechnisch wel mogelijk worden gemaakt.

De huidige juridische onzekerheid belemmert investeringsbeslissingen. Wij vragen de provincie actief te sturen op juridische duidelijkheid, desnoods via proefprocedures, zodat ondernemers weten waar zij aan toe zijn.

Omdat keuzes rond stikstof en landgebruik diep ingrijpen in dorpen en landbouwstructuur, vragen wij naast ecologische monitoring ook om een expliciete sociaaleconomische impactanalyse op gebieds- en bedrijfsniveau. Zonder zicht op economische haalbaarheid, inkomenseffecten en werkgelegenheid is 'perspectief voor de landbouw' onvoldoende geborgd. Wij verzoeken de provincie deze sociaaleconomische analyse niet alleen als monitoringsinstrument te gebruiken, maar als expliciet sturingscriterium bij gebiedskeuzes.

Gebiedsgerichte uitwerking en uitvoering

In prioritaire gebieden zoals het beekdallandschap komen veel opgaven samen: KRW-maatregelen, bosuitbreiding, agrarisch natuurbeheer, ecologische verbindingen, versterken groenblauwe dooradering en klimaatadaptatie.

Tegelijk moet de landbouw de omslag maken naar circulair, natuurinclusief, klimaatneutraal en diervriendelijk en wordt er een aanpak voor stikstof uitgerold waaraan de sector moet gaan voldoen. Dit vraagt om integrale afweging en financiële onderbouwing. Wij zijn bezorgd dat ambities en middelen niet in balans zijn en dat de uitvoeringsagenda, die bindende afspraken moet bevatten, niet realistisch is zonder extra capaciteit en middelen. Wij verzoeken om een uitvoeringsstrategie die adaptief is, maar ook zekerheid biedt over financiering en governance, en om een transparant proces waarin gemeenten tijdig kunnen bijsturen.

Gemeenten constateren dat zij in toenemende mate uitvoeringskosten dragen die voortkomen uit provinciale opgaven. Zonder aanvullende middelen komt de uitvoeringskracht van gemeenten onder druk te staan. Wij vragen om expliciete afspraken over kostenverdeling en cofinanciering.

Uitvoering, governance en middelen

De uitvoeringsparagraaf van het UPLG is nu te abstract en komt laat in het document. Wij vragen de provincie vroeg in het programma helderheid te bieden over de huidige en verwachte uitvoeringskracht en over de financiële kaders, inclusief onzekerheden en afhankelijkheden van het Rijk.

De rol van de Regionale Stuurgroepen (RSG's) behoeft concretisering. Mandaat, doorzettingsmacht, besluitvormingsproces en de relatie met bestaande bestuurlijke structuren moeten expliciet worden gemaakt. Alleen met duidelijke governance kan de gebiedsgerichte aanpak tempo maken en verwachtingen managen. De huidige samenstelling van de RSG's biedt geen meerwaarde als de gebiedsprocessen het moeten doen.

Verder vragen wij om prioritering van schaarse middelen voor het realiseren van UPLG-doelen in het landelijk gebied. Het draagvlak komt onder druk als beperkte middelen in hoofdzaak worden ingezet voor stedelijke projecten, terwijl de grootste opgaven bij agrarische ondernemers liggen.

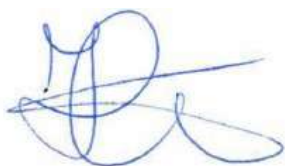
Monitoring en bijsturing

Wij verzoeken om een transparant monitorings- en bijsturingskader dat ecologische én sociaaleconomische indicatoren bevat en halfjaarlijks inzicht geeft in voortgang, effecten en knelpunten per gebied. Zo kunnen provincie en gemeenten tijdig bijsturen op fasering, financiering en maatregelenmix, en wordt voorkomen dat partijen onderweg schade oplopen wanneer spelregels wijzigen.

Conclusie

Regio Amersfoort wil samen met de provincie werken aan een vitaal en toekomstbestendig landelijk gebied. Dat vergt een uitvoerbaar en integraal UPLG met duidelijk afwegingskader, realistische uitvoering en middelen, heldere prioritering bij stikstof (met voorrang en duidelijkheid voor PAS-melders), aandacht voor de impact op infrastructuur en leefomgeving, en structurele sociaaleconomische borging. Tot slot wijzen wij graag op de bijlage 'Milieuadvies Ontwerp Utrechts Programma Landelijk Gebied 2026 - 2035' van de Omgevingsdienst Utrecht. Met de in deze zienswijze voorgestelde aanpassingen verwachten wij dat het UPLG meer richting, draagvlak en uitvoeringskracht krijgt.

Met vriendelijke groet,

Karla Oosting
Directeur/secretaris Regio Amersfoort

Bijlage: milieuadvies ontwerp Utrechts Programma Landelijk Gebied